

Գ. Մ. ԲՈՇԵԱՆԻ ՄԵԾԱՐԺԵՔ ՀԱՅՏՆԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

(Անասնաբուժական գիտությունների
բեկնածու)

ՄԻՋՈՒՐԻՆՅԱՆ ԲԻՈԼՈԳԻԱՅԻ ՆՈՐ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ¹

Մոտ ժամանակներս լույս տեսավ Համա-
միութենական փորձնական անասնաբուժու-
թյան բիոբիմիական բաժնի վարիչ Գ. Մ.
Բոշյանի աշխատությունը՝ «Միկրոբների և
վիրուսների էությունը մասին» վերադաս-
ված (Բժշկ. հրատ., 1949 թ., 146 էջ)։

Գրքում բերված բացառիկ ինքնատիպ
փաստերը և հաստատուն գիտական հիմնա-
վորված եզրակացությունները արմատապես
փոխում են գոյություն ունեցող ավանդա-
կան պատկերացումը միկրոօրգանիզմների
ձևավորման և զարգացման, կայունության
նախնան, միկրոբների կյանքի և բազմա-
ման, վաղցիլինի (կանխարգելիչ միջոցառու-
թյան) բնույթի, շիճուկների ախտազերծու-
թյան, բակտերիական ալերգիզմների (ախ-
տորոշիչների), բակտերիոֆագների և անտի-
բիոտիկների (հակակենսական նյութերի)
մասին, ինչպես և ախտազերծության բնույ-
թի մասին՝ վարակիչ հիվանդությունների
նկատմամբ։

Հեղինակի բացահայտած օրինաչափու-
թյունը հանդիսանում է իսկական հեղաշըր-
ջում ո՛չ միայն միկրոբիոլոգիայի, այլ և
բիոլոգիական գիտության շատ ասպարեզ-
ներում։

Հեղինակին առաջին անգամ «հաջողվել է
նմանապես ապացուցել, որ կենդանի մար-
մինների բաժանելի փոքրագույն միավորը
հանդիսանում է ո՛չ թե բջիջը, այլ այն մաս-
նիկները, որոնցից կազմված է տվյալ բջիջը։
Այդ մասնիկներն ունեն իրենց աստիճանա-
կան զարգացումը և ընդունակ են ձևավոր-
վել բջիջների» (էջ 5)։ Այդ ավելի հասարակ
կենդանի մասնիկների խմբին են պատկա-

նում, ինչպես մատնացույց է անում հեղի-
նակը, ֆիլտրվող (մանրագույն ցանցից
քամվող) վիրուսները։

Հեղինակը մի շարք փայլուն փորձերով ա-
պացուցել է, որ «ֆիլտրվող վիրուսները կա-
րող են վերածվել բակտերիալ ձևի, իսկ միկ-
րոբները, իրենց հերթին՝ ֆիլտրվող վիրու-
սների։ Վիրուսները և միկրոբները, որոշ պայ-
մանների մեջ, կարող են վերածվել բյու-
րեղների և, հակառակը, բյուրեղները՝ բակ-
տերիայի և ֆիլտրվող վիրուսների։ Այդ ձևե-
րը հանդիսանում են կենդանի մարմինների
գոյության ձևերը» (էջ 146)։

Հեղինակին հաջողվել է նույնպես կենդա-
նի միկրոբները զատել այնպիսիներից, որ-
ոնք անվիճելի համարվում էին ստերիլ
(հականելիված) ռիոպրեպարատներ, ինչ-
պիսին բոլոր միջոցներով «սպանված» վաղ-
ցիլներն են, ախտազերծային շիճուկները,
ըստ որում, զատվում են այն միկրոբները,
բակտերիոֆագները, անտիբիոտիկները,
որոնցից այդ պրեպարատները պատրաստ-
ված են։ Այդ հիման վրա հեղինակը գալիս է
այն եզրակացության, որ «կենդանի միկրո-
բների զատումը այն պրեպարատներից, որ-
ոնք առաջ համարվում էին հականելիված,
վկայում են միկրոօրգանիզմների կյանքի
կայունության նոր սահմանի մասին և ժըխ-
տում են Լուի Պաստերի նշանավոր փորձերի
արդյունքները տվյալ հարցում» (էջ 146)։

Բազմաթիվ փորձերի արդյունքները հեղի-
նակին բերել են այն եզրակացության, որ
ախտազերծության արտահայտության ամեն
մի ձև (բնական, ակտիվ, պասսիվ և այլն),
հետևանք է միկրոբների կենդանի օրգա-
նիզմների մեջ հատկային, վիրուսային,
ֆագային ձևի վերածվելուն, որը միանում է
օրգանիզմի սպիտակուցին, որի հետևանքով
կատարվում է նրա չեղքացումը. «Հիպակե-
րիմոնային շիճուկի, բակտերիոֆագների,
անտիբիոտիկների, ֆակոցիտների գործո-
ղությունը, ըստ էության, վերածվում է միե-
նույն բանի — բակտերիալ ձևերը վերածվում
են ֆիլտրվող ձևերի» (էջ 139)։

Համաշխարհային նշանակություն ունեցող
այդ հայտնագործումը հնարավոր է միայն
մեր սոցիալիստական երկրում և հաջողվեց

1. Վերջին ժամանակներում մամուլում շատ է գր-
վում Գ. Մ. Բոշյանի մեծարժեք հայտնագործության
մասին։ Շնորհալի հայ գիտնականի գյուտը մեծ պա-
տիվ է բերում ո՛չ միայն իրեն, այլ և հայ ժողովրդին,
որի գավալն է տաղանդավոր գիտնականը, և, ընդ-
հանրապես, սովետական ծաղկած գիտությունը։ Գյու-
տի նշանակության մասին մեր ամսագրի ընթերցող-
ներին որոշ ծանոթություն տալու նպատակով, անհրա-
ժեշտ ենք համարում ուսուիրեն հրատարակությունից
թարգմանի շնորհալի գիտնականի աշխատության
մասին եղած գրախոսականներից մեկը — ՆՄՐ,

Բողջանին, շնորհիվ կենդանի օրգանիզմների բիոլոգիայի և իսկական գիտական միջուկին ըմբռնողության և դիալեկտիկական մոտեցման դեպի փորձերի և փաստերի մեկնաբանությունը:

«Մեր սոցալիստական երկրում բնության մեծագույն վերափոխիչ Ի. Վ. Միչուրինի ուսմունքը ստեղծեց սկզբունքային նոր հիմք՝ կենդանի օրգանիզմների փոփոխականությունը ղեկավարելու համար» (Լիսենկո):

«Ձևի յուրաքանչյուր փոփոխություն, — գրում է Բողջանը, — հանդիսանում է միկրոօրգանիզմների և այլ կենդանի մարմինների հարմարեցումը արտաքին աշխարհի պայմանների ներգործությանը: Միկրոօրգանիզմների և այլ կենդանի մարմինների հարմարումը կախված է գոյության ձևի փոփոխությունից: Միկրոբների և կենդանի մարմինների կյանքը ամբողջապես կախված է իրենց ձևից և արտաքին աշխարհի պայմաններից: Այժմ արդեն գիտական չէ այն բիոլոգիան, որն ուսումնասիրում է կենդանի մարմինների հատկությունը, չկապակցված արտաքին պայմաններին, որոնք ազդում են կեն-

դանի մարմինների առաջացման և զարգացման վրա» (էջ 103):

Այդ օրինաչափությունը, որ սահմանում է հեղինակը, բաց է անում նոր և չեղած հնարավորություններ դիալեկտիկայի (ախտորոշաբանության), մարդկանց և կենդանիների շատ վարակիչ հիվանդությունների կանխման և բուժման համար, որոնք մինչև այժմ համարվում էին անբուժելի:

Իր հայտնագործման առաջին գործնական արդյունքը ստացել է ինքը՝ հեղինակը: Նրա կողմից մշակված է սպեցիֆիկ (առանձնահատուկ) ախտորոշման մեթոդիկան, ձիերի վարակիչ անեմիա հիվանդության ախտազատումը և բուժումը, որն ավելի քան հարյուր տարվա ընթացքում համարվում էր անբուժելի:

Գ. Մ. Բողջանի հայտնագործության սկզբունքային նշանակությունը կաճի, այդ ասպարեզում կատարված նոր ուսումնասիրությունների հանդես գալուն զուգընթաց:

Գ. Մ. Բողջանի գիրքը օգտակար է ոչ միայն բժշկության և անասնաբուժական հասարակության, այլ և մեր երկրի, ողջ բիոլոգների համար:

